

Mare

LEIDS UNIVERSITAIR WEEKBLAD 47STE JAARGANG — N^O 16 — 01 FEBRUARI 2024

Hysterisch? Actrice omarmt clichés over vrouwen

14

Wat als dit straks weg is?

De Noordpool smelt sneller dan gedacht en dat heeft óók grote juridische gevolgen. ‘Het is machtspolitiek’

11

‘Inconsequent en raar’ De universiteit wil wel banden met de fossiele industrie schrappen, maar lang niet allemaal

2

Podcast ‘Geopolitiek is *Game of Thrones*’

7

Burgerlijk ongehoorzaam Wie de wet wil negeren moet goede redenen hebben, betoogt politiek filosoof Pierre-Etienne Vandamme. Maar er zijn wel degelijk gevallen waarin het gerechtvaardigd is. ‘Klimaatprotesten bijvoorbeeld’

9

4

Afhakers Uitval bij Rechten kost kapitaal

Politicologie en psychologie willen minder internationals

De faculteit Sociale Wetenschappen wil een numerus fixus instellen voor specialisaties binnen de opleidingen psychologie en politicologie. Aanleiding is een landelijk wetsvoorstel om het aantal internationals te beugelen.

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

De wens van universiteiten om de instroom van internationals te verkleinen, is er al jaren. Reden daarvoor zijn onder meer de overvolle collegezalen, gebrek aan woonruimte en moeilijk te voorspellen studentenaantallen. Met de landelijke Wet internationalisering in balans, die nog door de Tweede Kamer moet, krijgen de onderwijsinstellingen mogelijkheden om hieraan te werken.

Hoewel nog geenszins zeker is dat die wet er komt, doet demissionair onderwijsminister Dijkgraaf (D66) nu al een beroep op de universiteiten om 'zelfregie' te pakken.

De faculteit Sociale Wetenschappen wil aan die wens voldoen door vanaf academisch jaar 2025-2026 een numerus fixus in te stellen voor specialisaties binnen de opleidingen psychologie en politicologie. 'De Engelstalige bachelor psychologie (IBP) heeft normaal een instroom van driehonderd studenten, die willen we terugbrengen naar tweehonderd', zei bestuurslid Kristiaan van der Heijden in de faculteitsraad. 'De numerus fixus van de Nederlandstalige track willen we juist ophogen van drie- naar vierhonderd.'

De Engelstalige specialisatie van politicologie – International Relations and Organisations – krijgt als het aan het bestuur ligt een capaciteitsbeperking van vierhonderd studenten. Momenteel is bij die specialisatie ongeveer 65 procent international. 'Voor de Nederlandse specialisaties willen we geen numerus fixus, omdat we die tracks de komende jaren willen laten groeien', zei Van der Heijden. Maar omdat het juridisch niet mogelijk is om de ene specialisatie wel en de andere geen beperking op te leggen, wil het bestuur de numerus fixus voor de Nederlandse specialisaties heel hoog leggen. 'Zo kunnen we de instroom van internationale studenten mogelijk verminderen met ongeveer dertig procent bij psychologie en vijftien procent bij politicologie', aldus Van der Heijden. 'Dat is veel.' Studenteraadslid Eleanor Daw vond dat discutabel. 'Ik weet dat we willen luisteren naar de oproep vanuit de politiek en meer zelfregie willen, maar in feite is dit discriminatie. Want dit betekent dat Nederlandse studenten straks een grotere kans hebben te worden toegelaten, simpelweg omdat ze Nederlands zijn. Het voelt als een erg drastische maatregel.'

Van der Heijden begreep de kritiek. 'Wij zijn er ook niet heel enthousiast over, maar we willen als universiteit onze verantwoordelijkheid nemen.' Dat het bestuur onderscheid maakt tussen studenten, bestreed hij. 'Binnen de Engelse tracks behandelen we de internationale studenten niet anders dan de Nederlandse studenten.' Immers: beide groepen krijgen binnen die tracks nog steeds even veel kans te worden toegelaten, alleen wordt dat aantal nu verder beperkt. Personeelsraadslid Kiki Zanolie zag ook reden om in te grijpen. 'Als we kijken naar de masters, zien we juist dat het voor internationale studenten makkelijker is om toegelaten te worden vanwege hun hogere cijfergemiddelde. Sommige masterspecialisaties bestaan voor tachtig procent uit internationals. De balans is zoek.'

Volgens Van der Heijden gaat de Onderwijsraad in februari een advies over de Wet internationalisering in balans naar de minister sturen. Daarna gaat het nog naar de Tweede Kamer.

Mocht de numerus fixus inderdaad worden ingevoerd, is dat niet per definitie voor altijd. Van der Heijden: 'We blijven flexibel.'

Leidse studenten bezetten in november het Lipsius en eisten dat de universiteit alle banden met de fossiele industrie zou verbreken

Leiden schrapt (sommige) fossiele banden

De universiteit stopt samenwerkingen met 'partners uit de fossiele industrie die zich niet aantoonbaar inzetten voor het behalen van de doelen uit het klimaatakkoord van Parijs, tenzij het project als expliciet doel heeft hieraan positief bij te dragen'. De universiteitsraad wil het beleid verder aanscherpen. 'Dit is inconsequent en raar.'

DOOR VINCENT BONGERS
FOTO TACO VAN DER EB

Dat staat in een voorstel van het college die maandag in de universiteitsraad werd besproken. Het college wil wel samenwerken met fossiele bedrijven die zich 'aantoonbaar inzetten voor het behalen van de doelen uit het klimaatakkoord van Parijs'.

Doel van het akkoord van Parijs is om de opwarming van de aarde te beperken tot ruim onder twee graden. De EU-lidstaten hebben met elkaar afgesproken dat de unie in 2030 minimaal 55 procent minder broeikasgassen moet uitstoten. De afweging om in zee te gaan met een bedrijf wordt gemaakt door een 'toetsingscommissie op basis van nog te ontwikkelen criteria of de beoogde bijdrage aan de klimaatdoelstellingen de samenwerking rechtvaardigt'. Lopende projecten met de fossiele sector die niet aan de klimaatdoelen voldoen worden nog wel afgerond. De verklaring van het college is opgesteld naar aanleiding van het debat dat op 27 september in Leiden werd gevoerd over het mogelijk schrappen van samenwerking met de fossiele sector. Eind november bezette actiegroep End Fossil twee lokalen in Lipsius om het college aan te

sporen de banden met de fossiele industrie helemaal te verbreken.

De universiteit is niet van plan om zo ver te gaan, maar wil bedrijven met een soort klimaatmeetlat gaan beoordelen. Dat is problematisch, geeft het college zelf toe: er bestaat namelijk nog 'geen algemeen geaccepteerde methode voor het evalueren van de bijdrage van onderzoeksprojecten aan de doelen van Parijs'. De universiteit wil mogelijk de zogeheten Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) van de EU als toetsingskader gaan gebruiken.

Het college schetst in het voorstel de gevolgen van het nieuwe beleid. De universiteit accepteerde bijvoorbeeld in 2022 een schenking van 100.000 dollar van Aramco, het staatsoliebedrijf van Saoedi-Arabië, bedoeld voor onderzoek op het gebied van Arabische geschiedenis en cultuur. Zo'n schenking zou nu 'zeer waarschijnlijk' niet meer mogelijk zijn. 'Dit project wordt dit jaar afgerond en niet verlengd.'

De samenwerking met het Franse Total Energies in 'onderzoek naar quantum-algoritmen zal een casus voor de toetsingscommissie worden'. De universiteitsraad gaat een advies uitbrengen

over het voorgestelde beleid, maar was maandag verdeeld. Patrick Klaassen van personeelspartij UB wilde niet bij voorbaat bedrijven of projecten uitsluiten. 'Je moet beide zaken bekijken, per onderzoeksvorstel. Aramco verklaart op haar website wel degelijk Parijs als doel te hebben.' Of dat ook zo is, is een ander verhaal. 'Waarom zou zo'n schenking voor Geesteswetenschappen niet gehonoreerd mogen worden? En hoe beoordeel je een project voldoet aan de eisen?' Jurian Calis van studentenpartij ONS wil juist verder gaan dan dat. 'De nood is hoog. De narcissen komen alweer op. Ik schrok me rot.' De partij is voorstander van het uitsluiten van alle partners die niet aan de klimaatdoelen voldoen.

Studentenpartij PBMS wil dat per geval kijken. 'Als een project schadelijk is, dan moeten we het niet doen', aldus fractievoorzitter Victor van der Horst. 'De projecten die de universiteit nu heeft lopen, zijn nuttig. We moeten onze handen niet aftrekken van onderzoek dat belangrijk is voor de transitie naar schone energie.' Volgens Joost Augusteijn (personeelspartij LAG) wil het college ruimte scheppen voor bedrijven die niet voldoen aan Parijs om toch met een project te komen dat wel past bij die eisen. 'Dat is inconsequent en raar.' Het op partnerniveau helemaal uitsluiten is juist hielden, aldus Augusteijn. 'Dat geeft een bedrijf een prikkel om te gaan voldoen aan de klimaatdoelen.'

Een meerderheid in de raad is een voorstander van deze lijn. In de raad was er wel consensus over de problematiek rond de toetsingscommissie. 'Hoe ga je dit toetsen? Wat zijn de criteria?', vroeg Femke Spaargaren (PBMS). 'En, hoe vaak gaan we checken of bedrijven op de goede weg zijn?'

De raad vond die vragen terecht. Het college moet eerst duidelijke richtlijnen opstellen over hoe de toetsingscommissie onderzoek gaat doen. De raad spreekt op 12 februari met het college over de kwestie.

Ook in Leiden klinken de laatste tikken van de Doomsday Clock

Ik bracht in mijn jeugd veel tijd door bij mijn opa en oma van vaderskant. Als ongeneeslijke boekenwurm had ik me ook al snel door hun boekenkast heen gewerkt – ik vermoed dan ook dat ik een van de weinigen van mijn generatie ben die een meer dan oppervlakkige kennis van de werken van A.J. Cronin en Konsalik heeft opgedaan.

Een van de boektitels die me altijd is bijgebleven – ik zie de rug nog steeds zo op de plank naast de platenspeler en later de cd-speler van mijn grootouders – is *Vaarwel, tot betere tijden*. Hoewel het boek ging over de Japanse verovering van wat toen Nederlands-Indië was, heb ik het altijd geassocieerd met de Engelandvaarders, waarschijnlijk door de verhalen over de oorlog van mijn grootvader. Hoe dan ook, deze groet (uitgesproken door de gouverneur-generaal tijdens de laatste uitending van Radio Bandung en voor zijn eigen gevangename en afvoeren naar Mantsjoerije) is altijd in mijn hoofd blijven rondspelen.

Nu meer dan ooit. Dat komt door de geopolitieke situatie die de mensheid volgens de Doomsday Clock dichterbij de ondergang heeft gebracht dan ooit te voren. Het wordt mij bang te moede bij de gedachte aan Noord-Koreaanse ballistische raketten die nu worden ingezet op Europese slagvelden. Ook de opmars van bruinrechts (of mag ik dat niet

'Alleen redden we het niet – een bolwerk maak je immers samen, steen voor steen'

meer zeggen, omdat dingen en mensen benoemen voor wat ze zijn oproepen tot geweld zou zijn? De ironie is zo overvloedigend dat die zichzelf bijkans weer opheft) in de Nederlandse en Europese politiek laat me niet onberoerd.

Maar ik hoef helemaal niet naar Noord-Korea, Oekraïne of zelfs naar Den Haag om de ondergang onder ogen te zien: ook in Leiden lijkt de laatste slag van de Doomsday Clock aanstonds. Het Praesidium Libertatis lijkt definitief het Praedidium Neoliberalitatis te zijn geworden, want als er één moment vraagt om een bolwerk van vrijheid dat staat als een huis dan is dat een moment waar door de verschillende stellingnamen met betrekking tot het conflict in Israël en Gaza verschillende geleidingen binnen de universiteit elkaar niet meer vrouwen. Een moment waarop in Den Haag doodleuk de rechtstaat wordt besproken als ware het de inzet van politieke onderhandelingen. Een moment waarop medewerkers van tenminste vier faculteiten al maanden worden voorbereid

om in dreigende of al in gang zijnde reorganisaties ontslagen te zullen worden, terwijl het strategisch plan ('verbindend, vernieuwend, verantwoordelijk en vrij') miljoenen gaat verdelen onder de noemer 'Kiem, Groei en Bloei' – wat nu beter herdoopt wordt als 'Kiem, Groei en Snoei' (met dank aan de collega die met deze vondst kwam).

Maar dat bolwerk van vrijheid is vervangen door het ene na het andere voor deze eenvoudige wetenschapper megalomaan luxeuze maar voor de wetenschap beperkt bruikbare gebouw met flexplekken, boekenplanken in plaats van -kasten en faciliteiten die je of niet nodig hebt of die vooral voor studenten zijn. Een grotere wanverhouding tussen behoefte en de lediging daarvan is vast denkbaar, maar ik kom er even niet op.

Nog niet zo lang geleden klotste het geld tegen de plinten en moesten er in alle haast nu, nu, nu overal UB's en anderen om de uitdijende bureaucratie bij te houden bij. Nu blijkt dat het verwachte geld niet alleen niet komt, maar dat er van overheidswege zware bezuinigingen aan zitten te komen. Om van eventuele door anti-intellectualisme geïnspireerde wraak-acties nog maar niet te spreken. Het lijkt me akelig als dit gebeurt op *your watch*, en helemaal als je gewaarschuwd was dat er duidelijke grenzen zitten aan een universiteit als een bedrijf te runnen en meer bezig te zijn met de waarde van je *brand* dan met je primaire taken en de gezondheid van je gemeenschap. Als deze universiteit nog een Praesidium Libertatis heeft, dan zetelt dat in die gemeenschap die nu zo onder deels eigen vuur ligt (klinkt dramatisch, maar het is dan ook dramatisch) en nergens anders. Ik heb het al eerder gezegd, maar wij allen zijn de universiteit. En wij zijn allen de jaak, al vermoed ik dat de hardste klappen onderaan zullen vallen.

We koersen een donkere nacht in, niet alleen in Europa, maar ook in Leiden. Het enige lichtpuntje aan de horizon dat ik zie is dat van de onderlinge solidariteit. Zowel in Europa als in Leiden. Niet omdat het kan, maar omdat het moet. Alleen redden we het niet – een bolwerk maak je immers samen, steen voor steen vanaf onderop. *Vaarwel, tot betere tijden, of in goed Nederlands: 'Goodnight, and good luck.'*

Remco Breuker is hoogleraar Koreastudies

University College wil meer Nederlandse jongens

Bij Leiden University College The Hague is momenteel slechts 10 procent van de instroom Nederlandse man en daar moet verandering in komen, vindt de Faculteit Governance and Global Affairs. 'Het blijft moeilijk om jongens te bereiken.'

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAN

Ondanks eerdere pogingen om Nederlandse mannelijke studenten te trekken naar het LUC, neemt de instroom juist alleen maar af. 'Dan moet je je afvragen: is ons selectieproces misschien ergens in een bias beland', zei vice-decaan Koen Caminada tijdens de faculteitsvergadering. 'Wat is dan de ideale balans?' vroeg Nikki Ikani van de faculteitsraad. 'We hebben niet echt een benchmark', antwoordt Caminada. Al eerder was het doel gesteld om meer Nederlandse mannelijke studenten naar LUC te trekken. 'We zeiden toen: we willen iets meer jongens ten opzichte van het verleden en iets meer Nederlanders. Driekwart is namelijk nu international. Maar we zien dat het juist de andere kant op beweegt.' In het rapport van LUC staat dat de verhouding nu 40 mannen tegenover 158 vrouwen is, al benadrukken de opstellers dat deze gegevens uit Studielink komen en niet per se overeen hoeven

te komen met het gender waarmee de studenten zich daadwerkelijk identificeren. Daar komt bij dat er nu 49 Nederlanders tegenover 149 internationals een honours programma volgen aan LUC. Ook die verhouding vindt het faculteitsbestuur scheef. 'We willen ons meer richten op de Nederlandse markt', zei decaan Erwin Muller. 'Daar willen we met de afdeling Communicatie en Marketing naar kijken.' Caminada benadrukt dat beide verhoudingen aandacht verdienen. 'We zien dat 10 procent van de instroom momenteel uit Nederlandse jongens bestaat. Dat is echt weinig. Zonder dat we aangeven wat het wel moet zijn. We zien dat dit bij andere universiteit colleges en opleidingen niet het geval is. Daar moeten we meer aandacht aan besteden en dat erkent het University College ook.' De commissie Werving en Voorlichting is terug, aldus Caminada. 'Voor het eerst in al die jaren is het er weer en nu met een Nederlandstalige website om het laagdrempeliger te maken voor Nederlanders. Maar ja, die jongens van 15, 16, 17 jaar, blijven lastig te bereiken. Maar we doen ons best.' 'Waar zit die belemmering dat jongens niet of minder naar LUC komen?' vroeg Muller zich af. 'Dat is nu een aandachtspunt, maar we willen niet zover als in Delft gaan. Zo'n hoog percentage jongens, dat gaan we niet doen.'

Criminologie: loten is eerlijker dan selecteren

De opleiding criminologie gaat weer loten. Dat is eerlijker en maakt het toegankelijker voor bepaalde groepen. Daarnaast blijkt selectie niet erg effectief te zijn.

DOOR VINCENT BONGERS

Meer dan duizend scholieren melden zich elk jaar aan voor de bachelor criminologie. De opleiding heeft maar plek voor 150 nieuwe studenten en heeft altijd een numerus fixus gehad. Die staat op 170, want er wordt rekening gehouden met uitvallers op het laatste moment. 'Het was zo dat de hele groep aanmelders werd geselecteerd', legde beleidsmedewerker onderwijs Laura Buissink maandag tijdens de faculteitsvergadering Rechten uit. Zij moesten een toets maken en er werd gekeken naar middelbare schoolcijfers. Voor collegejaar 2025-2026 mogen universiteiten van het ministerie van Onderwijs weer loten. 'De opleiding gaat dat ook doen', vertelde Buissink. 'Het bleek dat de decentrale selectie maar een heel beperkte inschatting geeft van hoe studenten gaan scoren tijdens de studie: het zegt weinig over het latere studiesucces.' Het criminologiebestuur schrijft zelfs dat is 'gebleken dat er nauwelijks of geen correlatie is tussen de resultaten behaald tijdens de selectie en het la-

tere studiesucces - behalve bij de studenten die daadwerkelijk hoge cijfers hebben behaald tijdens hun vooropleiding'. Daarnaast is het ook nadelig voor bepaalde groepen. 'Er zijn verschillen tussen scholen en de cijfers die worden gegeven. Sommige mensen worden ook afgeschrikt door selectie.' De opleiding vindt dan ook dat loten een eerlijkere toelatingsmethode is om scholieren met meer gemiddelde cijfers onderling een gelijke kans te geven. 'Naar verwachting komt dit de diversiteit van de studentenpopulatie ten goede', schrijft het opleidingsbestuur. Scholieren die voor de vwo-vakken Nederlands, Engels en wiskunde gemiddeld een 7,60 of hoger staan, worden direct geplaatst, als ze tenminste de zogeheten matchingstoets van de opleiding hebben gemaakt. De behaalde toetscore speelt geen rol in het toelatingsproces. Meedoen is genoeg. Scholieren die lagere cijfers hebben gehaald, komen in de lotingspot. 'Het voelt een beetje gek om iedereen die onder de 7,6 scoort op één hoop te gooien', vond raadslid en criminologiestudent Marieke Zomerdijk. Volgens Buissink stelt de opleiding dat het weinig zin heeft om nog verder onderscheid te maken. 'De praktijk wijst uit dat de behaalde cijfers van aankomende studenten die rond het gemiddelde van de hele groep zitten, niet veel zeggen over hoe ze het op de opleiding gaan doen.'

Veel rechtenstudenten stoppen voortijdig en dat kost de faculteit veel geld. Volgens studenten komt de hoge uitval door angst voor het bindend studieadvies en de nasleep van corona.

DOOR VINCENT BONGERS
FOTO TACO VAN DER EB

Hoe Rechten in de (financiële) problemen raakte

De tekorten bij Rechten ontstaan door tegenvallende universitaire bijdragen. De voornaamste oorzaak is dat er fors minder studiepunten worden behaald, en de faculteit krijgt geld voor die punten. Dat er minder punten worden behaald komt doordat er veel meer studenten vroegtijdig uitvallen dan verwacht. In 2024 ontvangt de faculteit vijf miljoen minder dan was begroot. Komend collegejaar kan de financiële schade nog worden opgevangen door de reserves in te zetten. Als de problemen aanhouden, zijn er maatregelen nodig: bezuinigen of meer inkomsten genereren. Het faculteitsbestuur had nog enige hoop dat de komende jaren er beter zouden uitzien. Ook al wordt er al aanwijzingen dat er nog geen verbetering in zicht is. 'Onze vrees wordt helaas bewaarheid', zei Gertjan Boshuizen van het rechtenbestuur maandag tijdens de faculteitsraad. 'De eerste verwachte resultaten voor 2025 maken de situatie nog een graadje erger. Want we zien geen verbetering. Helaas is dat de boodschap. Ik kan het niet mooier maken dan het is. We moeten maatregelen gaan nemen.' Welke dat zijn, moet nog worden bedacht. Personeelsraadslid Eva Drommel merkte op dat de verwachting in de stukken is dat het aantal behaalde punten weer wat gaat

'Onze vrees wordt bewaarheid. We moeten maatregelen nemen'

stijgen. 'Waarom wordt er telkens uitgegaan van herstel?' 'Misschien is dat een vorm van planningsoptimisme', reageerde Boshuizen. 'Ik kan het moeilijk duiden. We dachten dat er een tijdelijke dip na corona zou zijn, maar we zien nog geen herstel.' 'Hoe kan deze situatie ontstaan?' vroeg personeelsraadslid Tim Verdoes. 'Een jaar geleden was die situatie nog heel anders. Ik vind het een nijpende situatie.' 'Worden er op korte termijn nog maatregelen genomen als het gaat om rendement?', vroeg personeelsraadslid Kirsten van der Tol. 'De uitval is echt heel hoog. Ik vrees dat dat voorlopig niet gaat veranderen, als ik naar de huidige slagingspercentages kijk.' Rechten is bezig met het vernieuwen van de bachelor om de uitval terug te dringen. Maar voorlopig zijn daar nog geen resultaten van te verwachten. 'Dit is heel urgent', erkende Jan Adriaanse van het rechtenbestuur. 'Iedereen voelt aan dat we niet kunnen wachten op de lange termijn. We kijken of we op korte termijn kunnen ingrijpen.' 'We zijn overigens niet de enige faculteit, ook niet de enige universiteit waar dit het beeld is', zei decaan Suzan Stoter. 'We praten heel abstract over deze kwestie', zei personeelsraadslid Gellijn Molier. 'Maar er zitten hier studenten in de

raad. Hebben jullie enig idee hoe dit komt? Zitten jullie alleen maar op die telefoons? TikTok en zo? Of te veel op de vereniging?' De studentraadsliden hadden tot op dat moment nog niets gezegd over de kwestie. 'Ik hoor van studenten dat het bsa een probleem is', vertelde Carleyn Zengerink van studentenpartij ons. 'In het eerste blok in het eerste jaar zit het tienpuntsvak burgerlijk recht. Als je dat niet haalt, kun je nog maar een of twee vakken missen, anders dreigt een negatief advies. In mijn huis stoppen er aantal eerstejaars in februari al met rechtsgeleerdheid omdat ze bang zijn dat ze het bsa niet gaan halen en dan begin volgend jaar alsnog weg moeten. Dat geeft heel veel onzekerheid. Burgerlijk recht is echt een breekpunt.' Studentraadslid Marieke Zomerdijk zag dat probleem ook. 'Ik ken ook de nodige eerstejaars die een aantal vakken in de puzzel missen. Ze durven het er dan niet meer op te wagen in het tweede semester.' 'Het bsa werkt verlamd', concludeerde Molier. 'Het is bedoeld om de studie te halen, maar studenten stoppen er juist door.' In de nieuwe bachelor gaan de tienpuntsvakken allemaal naar vijf, legde Adriaanse uit. 'Misschien moeten we kijken of we dat proces kunnen versnellen.'

Van der Tol zei dat ook de conditionele herkansing een 'perverse prikkel' is. Je moet minimaal een vier halen voor een tentamen om een herkansing te mogen doen. 'Studenten zitten dan snel klem', stelde zij. In de nieuwe bachelor wordt dat beleid verder uitgebreid. 'Ik vraag me af of dat goed is voor de studenten en voor het rendement.' De studenten in de raad noemden nog een ander probleem: het effect van corona en lockdowns. De lichte die destijds op de middelbare school zat, heeft moeite met studeren. Er is door het online onderwijs een andere cultuur ontstaan. Personeelsraadslid Roel Becker was het ook opgevallen dat er minder focus is bij studenten in de collegezaal. 'Dingen die je normaal op het vwo leert; je mond houden, stilzitten en je huiswerk, vielen deels weg tijdens corona. Dat werkt op de universiteit door.' 'Ik heb een groepje studenten in het eerstejaarsbegeleidingsprogramma LLP en dat moet ik continu achter de broek zitten om ze aan hun verplichtingen te laten voldoen', zei Verdoes. 'Ik zie een trendbreuk met eerdere jaren. Studenten scoren extreem laag.' Drommel merkte ook dat studenten slecht waren voorbereid en te laat begonnen met studeren. 'Ze hebben vormende jaren gemist.'

Mis niets en download de Mare-app

Blijf op de hoogte van het laatste universiteitsnieuws, lees onze interviews met wetenschappers en weet wat er speelt in het Leidse studentenleven!

Abonneer je ook op onze nieuwsbrief

NIEUWS

Stank voor dank bij LVS

De implosie van studentenpartij Lijst Vooruitstrevende Studenten (LVS) is compleet: afgelopen week zijn nog meer leden geroyeerd. 'Er is een persoonlijke vete over onze rug uitgevochten.'

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

Het roeyement van het presidium – een door de leden gekozen orgaan dat controleert of procedures reglementair verlopen – is een nieuw hoofdstuk in het drama rondom studentenpartij LVS. Eerder werden al een lid van de raad van advies en tevens universiteitsraadslid, een oud-bestuurslid en een faculteitsraadslid uit de partij verbannen. Ook werden dertig leden geschorst, waarna een groot deel van hen het lidmaatschap heeft opgezegd (zie kader).

Van de tachtig leden heeft LVS er inmiddels minder dan zestig over en bovendien verdwijnt de partij voorlopig grotendeels uit de medezeggenschap: veel leden die hun lidmaatschap hebben opgezegd of zijn geroyeerd zitten namelijk in de universiteits- of faculteitsraad.

Met het roeyement van de twee leden van het presidium, waar de meerderheid van de ALV op donderdag 25 januari mee instemde, staat de teller op vijf geroyeerde leden. 'Het presidium heeft ons in een onmogelijke situatie gestopt', licht bestuurslid Albert Taal het roeyement toe. 'Ze hebben ons geforceerd een kant te kiezen of op te stappen.'

Ten eerste had het presidium volgens Taal helemaal niet de bevoegdheid om – via de raad van advies – het bestuur op te dragen de acht briefschrijvers te roeyen wegens schending van het vertrouwen. 'Er staat nergens dat zij de raad van advies daarover hadden moeten informeren. Bovendien wilden ze dat we alle acht leden zouden roeyen, terwijl er maar één contact met de oprichters had gezocht.'

Ten tweede had het presidium deze leden niet zomaar mogen weigeren bij de ALV van 9 december. 'In de statuten staat dat de bestuursvoorzitter de leiding heeft over de ALV. Maar in het reglement van orde, dat onderdeel is van het huishoudelijk reglement, staat dat het presidium dat heeft.

Echter: de statuten hebben te allen tijde voorrang op het huishoudelijk reglement en het reglement van orde. Het presidium heeft de statuten altijd genegeerd.'

Geroyeerd lid van het presidium Gilberto Morishaw is het daar niet mee eens. 'Wij hebben niks fout gedaan. Onze taak is dat de vertrouwelijkheid wordt gewaarborgd, dat staat in het kaderdocument van het presidium. En ook in het reglement van orde staat dat we moeten waken op de vertrouwelijkheid.'

Dat hij de briefschrijvers wegstuurde bij de ALV van 9 december, is volgens hem ook niet in strijd met de verenigingsregels. 'Wij dienen actie te ondernemen als de orde wordt verstoord. Met hun aanwezigheid konden we de orde niet waarborgen. Bovendien zijn wij altijd technisch voorzitter van de ALV geweest, niet het bestuur. Wij leiden de ALV en hameren alles door.'

Bovendien staan volgens hem de statuten niet boven het reglement van orde. 'Ze staan aan elkaar gelijk. En als er in de statuten iets niet staat, dient het reglement van orde, dat daar een aanvulling op is, prioriteit te krijgen. Bovendien zijn de statuten verouderd.'

Voor Morishaw voelt het als 'stank voor dank' dat

hij is geroyeerd. 'Ik heb veel voor LVS gedaan en heb de opdracht die het presidium heeft goed en neutraal proberen uit te voeren.'

Het bestuur erkent dat de interne strijd te maken heeft met al langer bestaande onderlinge wroef tussen de leden, die zich heeft geuit in gekibbel over procedures. 'Wij dachten een leuk bestuursjaar te gaan doen', zegt Taal. 'Maar toen we werden aangesteld speelde er onderling al van alles. Daardoor is ook de overdracht niet goed verlopen. Dat ligt niet aan het vorige bestuur, maar aan de kiescommissie. Er was spanning tussen de leden van die commissie en er is belangrijke informatie voor ons achtergehouden, waardoor voor ons niet alle procedures meteen duidelijk waren. Het vorige bestuur heeft ons nog gezegd: "Als we dit hadden geweten, hadden we jullie nooit gevraagd."

Veel specifiek kan Taal niet worden, zegt hij. 'Maar hierdoor hebben wij een heel slecht begin van ons bestuursjaar gehad. Ik ben gewoon een gast van 21 jaar, en dan krijg je ineens hiermee te maken. Dat sloeg natuurlijk helemaal nergens op. Er is een persoonlijke vete over onze ruggen uitgevochten, dat heeft veel pijn gedaan. Gelukkig zijn onze ruggen heel sterk.'

Hoe LVS implodeerde om een fusie die niemand wilde

Drie raadsleden dienden in december een amendement in om te fuseren met studentenpartijen ONS en DSP. Volgens acht leden, die een brandbrief aan het bestuur schreven, werd dat amendement echter niet op de juiste manier ingediend en kregen de leden niet genoeg inspraak. Een van die leden zocht daarover contact met de oprichters van LVS en deelde vertrouwelijke informatie met hen. Maar volgens het presidium is het verboden en een 'schending van het vertrouwen' om interne informatie te delen met niet-leden, ook als het de oprichters zijn. Enig passende straf: roeyement van alle acht leden.

Toen het bestuur dat weigerde te doen, en de briefschrijvers dus nog toegang hadden tot de ALV van 9 december waar de fusie zou worden besproken, stuurde het presidium hen vrijwel direct weg 'om de orde te handhaven'. Daarna liet het orgaan de leden stemmen over terugkeer naar de vergadering, maar de meerderheid

stemde tegen. De briefschrijvers voelden zich moondood gemaakt doordat zij nu niet konden meestemmen over de fusie.

Nadien stelde het bestuur een onderzoek in naar de gang van zaken en schorste ongeveer dertig leden. Zij werden allemaal uitgenodigd voor een gesprek, maar minder dan tien gingen daarop in. Op de ALV van 11 januari presenteerde het bestuur de aanklachten per geschorst lid, waarna de niet-geschorste leden mochten stemmen over het lot van de geschorsten. Maar uit onvrede over de gang van zaken had een deel van de geschorsten het lidmaatschap al opgezegd. Van sommigen werd de schorsing op de ALV ongedaan gemaakt en drie leden werden geroyeerd. Vorige week, op de ALV van 25 januari, stemden de leden in met het roeyement van het presidium.

De studentenpartijen ONS en DSP lieten desgevraagd aan Mare weten een fusie met LVS helemaal niet te zien zitten.

'De dood van Julius Caesar' geschilderd door Vincenzo Camuccini (1771-1844)

ACHTERGROND

Michel Michaloliakos (rechts) en Rajeev Lachmipersad in de studio

Alles hangt met alles samen

Als middelbare scholieren spraken ze al eindeloos over politiek. Als docenten bestuurskunde maken Michel Michaloliakos en Rajeev Lachmipersad de podcast 'GeopolitiekNu Verkiezingsjaar 2024'. 'Het is soms net *Game of Thrones*.'

DOOR POL KOOPMAN
FOTO TACO VAN DER EB

Boven de deur brandt een rode lamp. Binnen wordt er opgenomen. De muren zijn bedekt met geluidswerend schuim en overall liggen kabels. Achter de ogenschijnlijk onopvallende deur op de derde verdieping van het Wijnhangebouw in Den Haag bevindt zich een heuse opnamestudio. Met dikke studiooptelefoons op hun oren zitten docenten bestuurskunde Michel Michaloliakos en Rajeev Lachmipersad achter microfoons. Ze maken hier de podcast 'GeopolitiekNu Verkiezingsjaar 2024'. Deze trekt maandelijks ongeveer 2000 luisteraars.

'Dit is hét verkiezingsjaar', vertelt Michaloliakos. 'Wereldwijd gaan er bijna drie miljard mensen naar de stembus. De hele geopolitiek kan zomaar

heel andere gedaante krijgen.' Dat is niet alleen voor politieke junkies bijzonder, legt Michaloliakos uit. 'Te weinig mensen in ons openbaar bestuur hebben kennis van geopolitieke ontwikkelingen met als gevolg dat de Nederlandse overheid vooral reageert in plaats van anticipeert. Wij hopen met onze podcast bij te dragen aan dat anticiperen.'

Lachmipersad: 'Op de middelbare school hadden we het al constant over politiek en toen vanzelf over buitenlandse zaken.' Michaloliakos: 'Alles hangt met elkaar samen. Wat wij bespreken lijkt soms op een aflevering uit *House of Cards* of *Game of Thrones*. We willen mensen duidelijk maken dat alle geopolitieke ontwikkelingen invloed hebben op het leven

hier in Nederland, of het nu gaat om wat je in de supermarkt kan kopen of om de vraag of je kinderen wel veilig over straat kunnen. Het is nooit een ver-van-je-bed-show.' Lachmipersad: 'De Sahel is een mooi voorbeeld. Dat is het gebied onder de Sahara, richting de westkust van het Afrikaanse continent. Maar weinigen weten wat er gebeurt. Het is een soort hel op aarde. Dat lijkt ver weg maar toch heeft wat daar gebeurt een enorme invloed op de migratiestromen die richting Europa komen. Als het daar écht misgaat dan is de Syrische migratiecrisis van 2015 er niks bij.'

Michaloliakos: 'Of kijk naar de inval in Libië in 2011. Behalve dat het land nu een totale puin-zooi is, mede door Europees toedoen, had het ook effecten in de regio en dus ook in de Sahel. Daar hebben allerlei militiegroepen geprofiteerd van de ineens onbewaakte wapendepots van Kadhafi.'

In razend tempo volgen voorbeelden van over de hele wereld. Na de situatie in India, Turkije en Zuid-Amerika te hebben besproken, zegt Michaloliakos: 'Gooi er bij ons een kwartje in en we ratelen gewoon door.'

Is het niet gek dat twee bestuurskundigen de ontwikkelingen buiten de landsgrenzen duiden? Michaloliakos: 'Als bestuurskundigen weten we dat een samenleving bestaat uit allerlei lagen en organisaties. Die lens kunnen we ook prima op het buitenland richten. Anders dan bijvoorbeeld politicologen of experts op het gebied van internationale betrekkingen portretteren we landen niet louter als unitaire actoren of ideologische blokken. Wij hopen een gevarieerdere kijk

te berde te brengen.' Zien ze zich als concurrenten van Rob de Wijk en Arend-Jan Boekstijn, of de 'Veldheren' van generaal buiten dienst Peter van Uhm en Mart de Kruijf? Lachmipersad: 'Wat wij anders doen dan andere geopolitieke podcasts – en ik zal geen namen noemen – is dat we niet wekenlang doorkletsen over hetzelfde onderwerp, alleen bij hoge uitzondering. Wat je krijgt als je het elke week over de oorlog in Oekraïne hebt, bijvoorbeeld, is een soort Amerikaans *24 hour news* effect. Dan licht je elk klein detail uit om maar wat nieuws te vertellen te hebben. Wij stellen dat de wereld groot genoeg is om elke week met een nieuw onderwerp te komen.'

Kritische fans heeft de podcast inmiddels ook. 'We hebben het idee via sociale media beïnvloed te worden', zegt Michaloliakos. 'Onlangs plaatsten we een filmpje op *TikTok* van Casper Wits, onze Chinadeskundige die erg kritisch is op het land. Normaliter worden onze filmpjes een paar duizend keer bekeken, maar toen nog niet eens tien keer. We vermoeden dat er wat achter zit, al kunnen we niks zeker zeggen. Toen we het bewuste filmpje verwijderden, liepen de kijkcijfers weer op.'

Het was een dilemma, geeft Michaloliakos toe. 'Uiteindelijk willen we ons bereik maximaliseren en zo ons kritische tegenwicht stellen aan alle onzin die je normaal op *TikTok* ziet. Goed, als we hierop dan moeten inleveren, dan doen we dat voor nu, al voelen we ons er zeker niet goed bij.'

De podcast 'GeopolitiekNu Verkiezingsjaar 2024' is wekelijks te beluisteren via Spotify

‘Gaan we echt vragen naar geaardheid?’

Om discriminatie tegen te gaan en inclusiever te worden, wil de universiteit meer data binnenhalen over de achtergrond van medewerkers en studenten.

DOOR VINCENT BONGERS

Het college van bestuur wil meer inzicht krijgen in de achtergrond van studenten en medewerkers om zo effectiever discriminatie te bestrijden en gelijke kansen te bevorderen. Het idee is om de personeelsmonitor uit te breiden met vragen en er komt een inclusiemonitor voor studenten, die is verplicht door het ministerie van Onderwijs.

De zogeheten expertgroep monitoring D&I van de universiteit geeft een voorbeeld over wat er gevraagd kan worden over bijvoorbeeld de kansen voor vrouwen op bevordering. Daar kunnen ‘sociale klasse, nationaliteit, etniciteit, beperking, geaardheid of andere kenmerken’ ook een rol in spelen. ‘Een intersectionele benadering kan waardevol zijn om inzicht te verkrijgen.’

Het invullen van vragen over deze persoonlijk kenmerken is vrijwillig en de gegevens worden geanonimiseerd.

Over de plannen werd maandag tijdens de universiteitsraad fel gedebatteerd. ‘We zijn helemaal geen voorstander van het verzamelen van allerlei bijzondere persoonsgegevens’, zei Patrick Klaassen van personeelspartij UB. ‘Het is een absolute no go.’ Klaassen refereerde aan #cameragate: ‘We zagen dit ook met de spycams gebeuren. Om de bezettingsgraad van zalen beter te meten moesten we heel veel data verzamelen.’

Hij maakte zich ook zorgen over diversiteitsbeleid gebaseerd op de data. ‘Hoe voorkomen we dat we mensen niet gaan aannemen vanwege kwaliteiten maar afkomst? Of iemand een kleurtje heeft of niet? Of een bepaalde geaardheid? Daar moeten we absoluut van wegblijven. Deze data verzamelen is alleen een optie als er een groot specifiek probleem is en dat is niet het geval.’

Timothy de Zeeuw (personeelspartij LAG): ‘Veel medewerkers en studenten hebben deze problemen wel

degeijk.’ ‘Dat iemand een probleem niet ziet, betekent niet dat het er ook niet is’, zei Ella Picavet van studentenpartij dsp. ‘Is meer diversiteit eng?’ Klaassen: ‘Geen probleem is zo ernstig om dit middel in te zetten.’

‘Het is van waarde om te kijken naar verschillende perspectieven en iedereen kan zelf inschatten of ze de vragen willen beantwoorden’, vond Jurian Calis van studentenpartij ons.

‘Ik ben verbaasd over de tegenstand’, reageerde raadslid Jeppe Bandringa. ‘Het is heel naïef om te denken dat we in Leiden geen problemen hebben als het gaat om diversiteit en inclusie. Mochten er uit deze gegevens plannen komen, bijvoorbeeld rond positieve discriminatie, worden die geheid voorgelegd aan de raad. Ik vind dit doemdenken.’

‘We weten uit andere onderzoeken al dat er iets mis is, maar we moeten kijken wat precies de oorzaak is’, stelde Picavet. ‘Daar zijn meer gegevens voor nodig. Er wordt ook niet alleen gekeken naar data. Er gebeurt al veel meer om iedereen een gelijke kans te geven.’ Raadslid Ebrar Kaya: ‘Als we niet weten wat de patronen zijn, komen we niet verder.’

Studentenpartij PBMS zag de plannen niet zitten. ‘Gaan we nu echt vragen aan studenten wat hun geaardheid is?’, merkte fractievoorzitter Victor van der Horst op. ‘Ik vind dat niet de rol van de universiteit. En kun je conclusies trekken uit vrijwillig opgegeven data? We moeten echt heel streng zijn met dit soort gegevens, dat hebben we wel geleerd uit de situatie met de personescanners.’

Verder vond hij dat ‘positieve discriminatie nog steeds discriminatie is. Beleid kan ook zonder deze gegevens. We hoeven niet altijd zo datageil te zijn.’ ‘Positieve discriminatie is een remedie tegen discriminatie’, reageerde Joost Augusteijn (LAG). Rebekka van Beek van PBMS: ‘Ik vind het nogal wat om te vragen naar migratieachtergrond, geloof en seksuele oriëntatie terwijl de kerndoelstelling van het beleid het vergroten van (etnische) diversiteit in de studentinstroom en het bevorderen van studiesucces is, met name van studenten met een migratieachtergrond. Ik vind dit geen wetenschappelijke aanpak.’ Augusteijn: ‘Als je dit niet doet, kun je alleen beleid uit de onderbuik voeren, en dat is het laatste wat we willen als wetenschappelijk instituut.’

Een meerderheid van de raad staat achter de plannen en spreekt op 12 februari met het college over de kwestie.

Fractievoorzitter van Studenten voor Leiden is ‘Raadslid van het Jaar’

Fractievoorzitter Mitchell Wiegand Bruss van studentenpartij Studenten voor Leiden (svl) is uitgeroepen tot Raadslid van het Jaar 2023.

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

Een sterk debater, kundig en gepassioneerd voor het gemeenteraads-werk. Dat is het oordeel van de jury – bestaande uit Leidse journalisten en oud-raadsleden – over Leids masterstudent geschiedenis en fractievoorzitter van svl Mitchell Wiegand Bruss. Hij werd vrijdag uitgeroepen tot Raadslid van het Jaar 2023 en kreeg een bokaal uitgereikt uit handen van Eerste Kamerlid Paul van Meenen (D66). De twee andere genomineerden waren Esme van Meer (PvdA) en

Alyssa Voorwald (vvd). De prijs wordt sinds 2006 uitgereikt.

‘Het is een enorme verrassing dat ik heb gewonnen’, zegt Wiegand Bruss maandag met een schorre stem aan de telefoon. ‘Ik was vorig jaar ook al genomineerd, dus ik dacht dat het dit jaar aan me voorbij zou gaan. Ik ben enorm vereerd. Het is voor de hele fractie de kroon op al ons werk van de afgelopen tijd. Om het te vieren zijn we tot erg laat naar café De Keyzer gegaan, onze stamkroeg. Ik ben nog steeds schor van de feestvreugde.’ Wiegand Bruss vindt dat zijn partij veel voor elkaar heeft gekregen. Zo heeft hij samen met GroenLinks een jongerenraad opgericht: een gemeenteraad voor jongeren die gevraagd en ongevraagd advies gaat geven aan de gemeenteraad en het college. Ook

heeft Wiegand Bruss veel aandacht gevraagd voor het lot van mogelijk enkele honderden studenten, doordat vijftig illegaal verkamerde panden in wijk waar de leefbaarheid onder druk staat moeten worden ontkamerd. Verder is een motie van de partij om de sociale veiligheid voor jongeren in de stad te verbeteren unaniem aangenomen door de raad.

Komend jaar gaat de partij zich onder meer richten op de lustrumvieringen van Quintus, Njord en Minerva. ‘Het wordt voor verenigingen steeds moeilijker om ruimte te vinden voor deze evenementen’, zegt Wiegand Bruss. ‘Daar gaan we ons voor inzetten.’ Na de gemeenteraadsverkiezingen van 2022 behaalde svl twee zetels. Daarmee is het de eerste studentenpartij in de Leidse geschiedenis.

Wanneer mag je ongehoorzaam zijn?

Klimaatprotest op de A12 in Den Haag, maart 2023

Wie de wet wil negeren moet goede redenen hebben, betoogt politiek filosoof Pierre-Etienne Vandamme (ku Leuven). Maar er zijn wel degelijk gevallen waarin burgerlijke ongehoorzaamheid gerechtvaardigd is.

DOOR ELSE VAN DER STEEG
FOTO TACO VAN DER EB

Wat is burgerlijke ongehoorzaamheid?

‘Het is een vorm van principiële openbare ongehoorzaamheid: het moment dat een burger zich geroepen voelt een wet te overtreden die onrechtvaardig is, zelfs als het door de meerderheid wordt gesteund.’

‘Ik probeer de vraag de beantwoorden: wanneer is de individuele beslissing om ongehoorzaam te zijn gerechtvaardigd? Het kan namelijk niet zo zijn dat je iedere keer gaat steigeren als een beslissing je niet bevalt. Democratie is er nou eenmaal op ingericht dat je je moet schikken naar de wil van de meerderheid.’

‘Martin Luther King zei dat een onrechtvaardige wet geen wet is. Dat kan niet waar zijn. We moeten toch wetten accepteren die we onrechtvaardig vinden, anders werkt democratie niet.’

Hoe weet je dan wanneer je ongehoorzaam mag zijn?

‘Je moet minder kijken naar de rechtvaardigheid van een wet op zich en meer naar de procedure waarmee de wet tot stand is gekomen. Daarbij zijn drie zaken van belang. Allereerst moeten degenen die beïnvloed worden door de besluitvorming betrokken zijn in de debatten en besluitvorming. Verder moet er sprake zijn van gelijkheid in de beraadslaging en beslissing over de wet. Als een partij veel meer invloed heeft op po-

litieke beslissingen is de procedure minder betrouwbaar. Ten slotte moet er openheid zijn in de uitwisseling van argumenten. Het moet duidelijk zijn waarom sommigen een andere mening hebben.’

‘Als deze drie punten aangehouden worden is de besluitvorming betrouwbaar. Maar dat zal vaak niet zo zijn. Vooral de voorwaarde van inclusie: denk aan wetten die worden gemaakt over buitenlanders. Of over toekomstige generaties, die kunnen nog niets inbrengen. Hetzelfde geldt voor wetten over dieren.’

Je ziet nu veel klimaatprotesten. Hoe zit het daar?

‘In dat geval worden de interesses van de toekomstige generaties niet genoeg in acht genomen. De besluitvorming is dus minder betrouwbaar. Het is altijd gemakkelijker voor politici om te kijken naar kortetermijnresultaten. En toekomstige generaties kunnen niet betrokken zijn, want die zijn er nu nog niet. ‘Jongeren zijn ook al betrokken bij dit probleem. Dus je zou kunnen overwegen om de stemleef-tijd omlaag te brengen en hen zo al in de procedure te laten meedoen.’

Wat nou als iemand fout zit en toch ongehoorzaam is?

‘We moeten dan ook nederig zijn. Zoals ik al zei: als we geen wetten accepteren, werkt een democratie niet. Gandhi zei hierover: ongehoorzaamheid moet zonder geweld gebeuren, voor het geval we ons vergissen. Mocht je fout zitten en toch wetten hebben overtreden, dan staat het in ieder geval in proportie met elkaar.’

‘De middelen moeten in verhouding zijn tot wat er op het spel staat. Geweld tegen mensen bijvoorbeeld, is maar zelden legitiem. Dat kun je alleen voorstellen bij bijvoorbeeld verzet tegen een autoritair regime. Als er geweld tegen mensen is, is het niet langer een kwestie van burgerlijke ongehoorzaamheid, maar verzet of rechtvaardige oorlog.’

Hoe meet je die proportie?

‘Dat moet een debat zijn in de samenleving. Er is natuurlijk een aantoonbaar verschil tussen een autoritaire leider die burgers doodt, en een meningsverschil. We moeten goede redenen hebben om een wet te negeren en we moeten dat kunnen baseren op principes van rechtvaardigheid en algemeen belang. ‘Als je bijvoorbeeld weer kijkt naar verschillende klimaatprotesten: die zijn volgens mij allemaal binnen proportie.’

Wat als ongehoorzaamheid geen effect heeft?

‘Het idee is om de mening van de meerderheid te veranderen, maar als de meerderheid niet van mening verandert, moeten we het tijdelijk aanvaarden. Het doel is echt publieke aandacht te vestigen op de zaak en hopen dat het verandering teweegbrengt.’

‘Sommigen zeggen ook dat degenen die ongehoorzaam zijn hun straf moeten aanvaarden. Onder theoretici zijn hier wel discussies over. Sommigen denken dat als een wet echt onrechtvaardig is, mensen de straf niet hoeven te aanvaarden.’

‘Er is dus niet één antwoord op de vraag wanneer je als burger ongehoorzaam mag zijn. Het belangrijkste is om te kijken naar de besluitvormingsprocedure. De uitspraak van Martin Luther King, ‘an unjust law is no law at all’, wordt vaak aangehaald, maar zo simpel is het dus niet. Er moet een samenloop van redenen zijn om ongehoorzaamheid te legitimeren – en niet alleen een gevoel van onrechtvaardigheid.’

Pierre-Etienne Vandamme (ku Leuven) spreekt tijdens het colloquium ‘Legitimate disobedience and epistemic humility’, 1 februari van 15.15-17.00 in Gravensteen, kamer 1.11

Al gamend kunnen patiëntjes het ziekenhuis verkennen

Hoe maak je een ziekenhuisopname voor kinderen minder eng? En hoe zorg je ervoor dat patiënten hun medicijnen blijven nemen? Charlotte Poot ontwikkelde apps met games. 'Zo haal je het scherpe randje van de zorg.'

DOOR ELSE VAN DER STEEG

Het begon met een interactieve app voor astmapatiënten. 'We keken naar de groep mensen met een wat minder bellerende vorm van astma,' zegt promovendus Charlotte Poot. 'Zij moeten medicatie nemen om een beschermende laag op te bouwen tegen de astma. Als je dat een tijdje doet, voel je je goed en kan dus de urgentie dalen om het medicijn te nemen. Dan gaat het alleen weer slechter terwijl dat dus niet had gehoeven.'

In samenwerking met het farmaceutische bedrijf AstraZeneca en een Delftse student industrieel ontwerpen bedacht Poot een app bij een apparaatje dat astmapatiënten op hun inhalator kunnen zetten, dat bijhoudt of en wanneer patiënten hun medicijnen gebruiken. Daarbij ontwikkelden ze een spel voor op de mobiel, dat als extra motivatie dient.

'De app, Ademgenoot, is een interactieve challenge van zes weken waar je een tamagotchi-achtige figuur genaamd Brad in leven moet houden. Brad loopt over een platform boven het water. Iedere dag als jij je astma-inhalator gebruikt, bouw je een blokje aan dat platform voor Brad om verder te laten lopen. Maar als je het een dag vergeet, stapt Brad dus in een gat. Na een paar dagen wordt dat gat zo groot dat Brad verdrinkt. Als je wel iedere dag de inhalator gebruikt, wordt de wereld van Brad juist steeds mooier en kleurrijker.'

eHealth is een verzamelterm voor alle digitale technologieën rondom gezondheid, variërend van stappentellers tot online patiëntendossiers. In de afgelopen jaren schoten de ideeën en programma's als paddenstoelen uit de grond. Poot: 'Er bestaat inmiddels genoeg, het gaat er nu om dat toepassingen die bijvoorbeeld bij één ziekenhuis worden ontwikkeld, ook uitgerold worden naar andere plekken.' Terwijl ze voor haar promotie aan de app werkte, werd ze benaderd door Nicole Donkel en Veronique van Noort, twee kinderverpleegkundigen uit het Willem-Alexander Kinderziekenhuis, het kinderziekenhuis van het Leids Universitair Medisch Centrum: of ze wilde meedenken over

een app ter ondersteuning van kinderen die naar het ziekenhuis moeten.

'Er gebeurt daar zoveel wat voor kinderen spannend kan zijn, door ze in de app voor te bereiden wilden we het scherpe randje van de zorg halen.'

Zo ontstond de app Hospital Hero. 'Kinderen kunnen met de app op speurtocht gaan in het ziekenhuis. Ze verzamelen dieren door QR-codes te scannen. Naturalis heeft de dieren gekozen en bij ieder dier een stukje informatie geschreven. We hebben nu bijvoorbeeld een feestthema, waar je kan zoeken naar de kleurrijke pauwspin die een feestdansje doet en een postduif die de uitnodigingen rondbrengt.' 'Ook ontwikkelen we een spel in de app waarbij kinderen vast kunnen rondkijken in de behandelkamer. Het geluid van een meetlat kan al erg schrikken zijn. In het spel "Met en weg" kun je alle geluiden en handelingen online al zien en doen. Daardoor wordt het ziekenhuis minder eng.' Inmiddels wordt de app ook in andere ziekenhuizen gebruikt. 'We krijgen al positieve reacties. Een jongetje gebruikte de app bijvoorbeeld om aan zijn broertje uit te leggen wat hij precies deed in het ziekenhuis, want het broertje vond het allemaal nogal spannend.'

In beide apps ziet Poot de positieve effecten van eHealth.

'Het heeft potentie', zegt ze. 'Maar het is zeker niet de heilige graal. Deze apps kunnen een arts wel ondersteunen in het vormen van een beeld, maar niet vervangen. Bij de Ademgenoot-app krijgt de arts een accurater beeld van het inhalatorgebruik. Mensen overschatten zichzelf, terwijl je vaak gewoon vergeet medicatie te nemen bijvoorbeeld. Het kan dus zijn dat een patiënt denkt dat hij de medicatie dagelijks neemt, maar als dat niet zo is kunnen de klachten daardoor komen. Als de arts het gebruik kan zien, kan de zorg daarom worden aangepast.' 'Zeker bij chronische ziektes gebeurt het grootste deel van de zorg thuis. Je gaat twee keer in het jaar naar de huisarts, die dan dus een momentopname ziet. Als je zo'n app hebt die dit soort dingen voor je bijhoudt, kan dat bijdragen aan het vaststellen van een probleem en zo de zorgvraag verlagen.'

'Bij kinderen die naar het ziekenhuis moeten, kan het de druk op psychische zorg verlichten. Veel van de handelingen in het ziekenhuis kunnen als traumatisch ervaren worden door kinderen. Door ze erop voor te bereiden haal je dat scherpe randje eraf en verminder je de vraag naar psychische zorg achteraf.'

C.C. Poot, *Building Bridges for Meaningful eHealth: aligning people, technology and practice through collaboration and knowledge sharing*. Promotie is 1 februari

'Mensen overschatten zichzelf, iedereen vergeet wel eens medicatie te nemen'

Wat zijn de juridische consequenties van een smeltende ijskap? Terwijl de Noordpool in rap tempo opwarmt, onderzoekt Alexandros Sarris wat dat betekent voor het recht. Wie mag waar vissen of varen? 'Het is machtspolitiek.'

DOOR MARK REID

Van wie is de (smeltende) Noordpool?

Wat een eeuw geleden nog het domein was van een paar ijsberen, zeehonden en af en toe een expeditie, lijkt door de opwarming van de aarde nieuw, onontgonnen gebied te worden. Het economische potentieel van een bevaarbare Noordelijke IJszee is enorm, vertelt Alexandros Sarris, die binnenkort promoveert op onderzoek naar internationaal recht en bestuur in het Noordpoolgebied.

'Volgens geologisch onderzoek zit er onder de Noordpool een enorme voorraad fossiele grondstoffen, ongeveer een kwart van wat we als mensheid tot nu toe hebben verbruikt. Dat is gigantisch veel waard, en op dit moment weten we niet wat we daar mee moeten doen.' Al die onaangeroerde hulpmiddelen leveren niet alleen mogelijkheden op, maar ook nieuwe problemen. Want van wie is al die potentiële olie, tot hoe ver strekken territoriale wateren in de Noordelijke IJszee en wie mag waar vissen?

Daar komt nog bovenop dat scheepvaartroutes via de Noordpool mogelijk enorme besparingen met zich meebrengen. 'Ik gaf in 2013 een lezing over het poolgebied, en achteraf werd ik aangesproken door een adviseur van de Braziliaanse president', zegt Sarris. 'Hij vroeg waarom ik het niet had gehad over de rol van het poolgebied voor Brazilië. Ik dacht even dat hij mijn lezing verkeerd had begrepen en hij het over de Zuidpool had, maar hij bedoelde echt de Noordpool. Hij legde me toen uit dat als vrachtschepen van Shanghai naar Brazilië varen, ze of om Kaap Hoorn moeten varen, wat heel gevaarlijk is, of via het Panamakanaal gaan, wat heel duur is. Via de Noordelijke IJszee van China naar Brazilië varen is sneller, goedkoper én veiliger. Zo had ik nog nooit naar de Noordpool gekeken.'

Voor de onderzoeker was de juridische onzekerheid over het gebied reden om er dieper in te duiken. 'Alle staten rond de Noordelijke IJszee zeggen dat het internationaal zeerecht overal geldt, van de Grote Oceaan tot de zee van Azov. Maar blijkaar geldt het niet in het Pool-

gebied, want anders waren kwesties over de verdeling van territoriale wateren allang beslecht. Waarom is dat zo? Wat is er zo bijzonder aan dit gebied dat je er aparte regels voor moet maken?'

'Eigenlijk kom ik met het beantwoorden van die vraag buiten het juridische vakgebied, want het gaat gewoon om invloed, om macht en om grondstoffen. Het is machtspolitiek. Staten kunnen onder het huidige internationale recht al prima hun zeegrenzen in het poolgebied uittekenen. Maar dat willen ze niet, omdat iets vastleggen misschien nadelig uitpakt in de toekomst. En dus is er nu een vacuüm. We wisten uit klimaatmodellen al dat het poolijs ging smelten, maar we dachten dat het een issue zou zijn voor volgende generaties, maar nu blijkt dat het ijs sneller smelt en is het een probleem voor deze generatie.'

Tot niet al te lang geleden kwamen de acht landen rond de Noordpool geregeld samen in de Arctische Raad, een overlegorgaan dat sinds het einde van de Koude Oorlog in vreedzame samenwerking bijeenkwam onder het motto 'Hoge Noorden, Lage spanning'. Toch liepen de spanningen de laatste jaren op, zeker nadat Rusland in 2007 een vlag plantte op de zeebodem onder het poolijs. Een symbolische daad, maar wel eentje die de verhouding in het noorden op scherp zette en van het poolgebied betwist gebied maakte.

Desamenwerking in de Raad viel helemaal weg toen Rusland in 2022 Oekraïne binnenviel, en door alle andere landen werd geboycot. Daarmee staat het werk van de raad stil. Rusland, dat op dit moment nog voorzitter is, bezit ongeveer de helft van de arctische kustlijn. Zijn er op korte termijn andere oplossingen om de geschillen in het poolgebied te beslechten? Kan er geen overkoepelend verdrag komen, zoals dat ook voor Antarctica bestaat? Sarris beschouwt dat niet als serieuze optie. 'Dat verdrag verbiedt alles. Je mag niks doen op de Zuidpool behalve wetenschappelijk onderzoek. Het zegt niks over soevereiniteit, niks over claims op natuurlijke hulpbronnen.

Dat gaat niet werken op de Noordpool.'

Verder ziet de onderzoeker weinig kans om zo'n nieuw verdrag te sluiten. 'Als je een heel nieuw verdrag gaat opstellen, nodig je dan Rusland uit om mee te denken? Ze grenzen aan zo'n groot deel van het poolgebied dat je wel moet. Maar willen Noorwegen, Canada en de Verenigde Staten dat wel? En als je Rusland buitensluit, kun je dan nog tot een werkbaar verdrag komen?'

'We moeten bij de basis beginnen en het eens worden dat we geen oorlog gaan voeren, daar boven. Daarna kunnen we kijken hoe we verder gaan samenwerken. Daarom moet je überhaupt speciale afspraken gaan maken terwijl het internationaal zeerecht gewoon zou moeten gelden? Laten we kijken hoever we kunnen komen met het huidige internationale recht, en als blijkt dat er gebieden zijn waar dat niet in voorziet, dan kunnen we daar speciale afspraken voor maken.'

Sarris besluit zijn proefschrift met een pleidooi voor de rechten van de oorspronkelijke bewoners van het poolgebied, die volgens hem amper zijn gehoord in juridische discussies die vooral gaan over grenzen of scheepvaartroutes. 'Wat er onder de zeebodem aan grondstoffen zit, is heel belangrijk, maar bij het maken van nieuwe afspraken zouden we bovenal meer bewust moeten zijn van de inheemse bevolkingsgroepen. Die leven daar nu al in ontzettend moeilijke omstandigheden, en als we klimaatverandering, scheepvaart en grootschalige oliewinning daarbij optellen krijgen ze het niet makkelijker. In Groenland is veel alcoholisme. Het zelfmoordpercentage is er schrikbarend hoog. De Deense overheid steunt de bewoners niet genoeg. Rusland doet al helemaal niks voor hun inheemse bevolkingsgroepen.'

'Zet de mens eerst in het arctisch recht. Je kunt misschien niet voorkomen dat landen machtspolitiek bedrijven, maar je kan wel proberen om hun belangen met die van inheemse bevolkingen te laten overlappen. Ze hebben andere talen, religies en culturen dan wij, maar ik hoop dat voor westerse democratiën een menselijk leven nog belangrijk is, en niet een bijzaak.'

'We dachten dat het een issue was voor volgende generaties, maar het speelt nu al'

UNIVERSITAIRE VERKIEZINGEN 2024

Schedule University Elections

For English, please go to www.universiteitleiden.nl/elections

1 TIJDSHEMA VERKIEZINGEN

Het volgende tijdschema is opgesteld voor de reguliere verkiezingen van de:

- studentengeleding van de Universiteitsraad
- personeelsgeleding van de Universiteitsraad
- studentengeleding van alle Faculteitsraden
- studentenraad LUMC.

Tussentijdse verkiezingen:

- personeelsgeleding Faculteitsraad Geesteswetenschappen

25 maart	Peildatum en vaststelling kiezersregisters
26 en 27 maart	Kandidaatstelling tot uiterlijk woensdag 27 maart, 16.00, inzage kiezersregisters en indienen verzoeken tot verbetering kiezersregisters bij het betreffende stembureau
28 maart	Besluiten stembureaus inzake kandidaatstelling en verzoeken tot verbetering kiezersregisters (beroep mogelijk van 29 maart tot 3 april; beslissing op beroep 4 april-11 april)
29 mrt en 1 apr	Herstel van verzuimen kandidaatstelling
2 april	Beslissing stembureaus herstel van verzuimen kandidaatstelling (beroep mogelijk op 3 april-10 april; beslissing op beroep 11-16 april)
22 april	Opening verkiezingen (07.00 uur); verzenden elektronische oproepen; Sluiting stemming (16.00 uur)
25 april	Uitslag stemming (beroep mogelijk van 29 april tot en met 2 mei; beslissing op beroep 3 t/m 8 mei)

2 WIE IS KIESGERECHTIGD

Kiesgerechtigd is iedereen die op 25 maart (de peildatum) krachtens een aanstelling bij de Universiteit Leiden werkzaam is in een van de onderdelen waar verkiezingen worden gehouden en iedereen die op die datum als student – dus niet als extraneus of gaststudent – staat ingeschreven. Deze groep behoort dus in het kiezersregister te zijn opgenomen.

Op 26 en 27 maart liggen de kiezersregisters ter inzage bij de stembureaus en kunnen ook verzoeken tot verbetering worden ingediend. De inzagestermijn is twee dagen.

Student-assistenten oefenen hun kiesrecht in beginsel uit in de geleding van de studenten. Andere studenten in dienst van de universiteit oefenen hun kiesrecht uit in de geleding van het personeel. Personen in dienst van NWO, FOM of daarmee vergelijkbare organisaties en werkzaam bij

de Universiteit zijn ook kiesgerechtigd; zij worden wel aangeraden bij de ter inzagelegging van de kiezersregisters te controleren of zij daarin ook zijn opgenomen.

U kunt uzelf ervan overtuigen dat u in het kiezersregister bent opgenomen door op 26 en 27 maart 2024 een verzoek te sturen naar het betreffende stembureau; u kunt op deze dagen ook een verzoek tot verbetering van het kiezersregister indienen. De verzoeken dienen per uMail of ULCN-account (werkmail) te worden ingediend.

3. KANDIDAATSTELLING

Indien u belangstelling heeft voor een actieve rol in de medezeggenschap kunt u zich op dinsdag 26 en woensdag 27 maart 2024 kandidaatstellen. De formulieren daarvoor zijn on-line verkrijgbaar op www.universiteitleiden.nl/verkiezingen. De kandidaatstellingstermijn is twee dagen.

Op 28 maart maken de stembureaus hun beslissingen ten aanzien van de ingediende kandidaatstellingen bekend. Mochten er verzuimen zijn geconstateerd die kunnen worden hersteld – zoals het ontbreken van voldoende handtekeningen van kiesgerechtigden die de kandidaatstelling ondersteunen - dan is daartoe volgens bovenstaand schema gelegenheid.

4. BEROEP

Indien u het niet eens bent met een beslissing van een stembureau met betrekking tot de kandidaatstelling of de verbetering van het kiezersregister, dan kunt u daartegen beroep aantekenen volgens bovenstaand schema bij de kamer voor de verkiezingen van de Commissie voor de beroep- en bezwaarschriften (CBB@bb.leidenuniv.nl).

Ook tegen beslissingen met betrekking tot het herstel van verzuimen in de kandidaatstelling kan volgens bovenstaand schema bij de kamer voor de verkiezingen beroep worden aangetekend.

5. STEMMEN VIA INTERNET

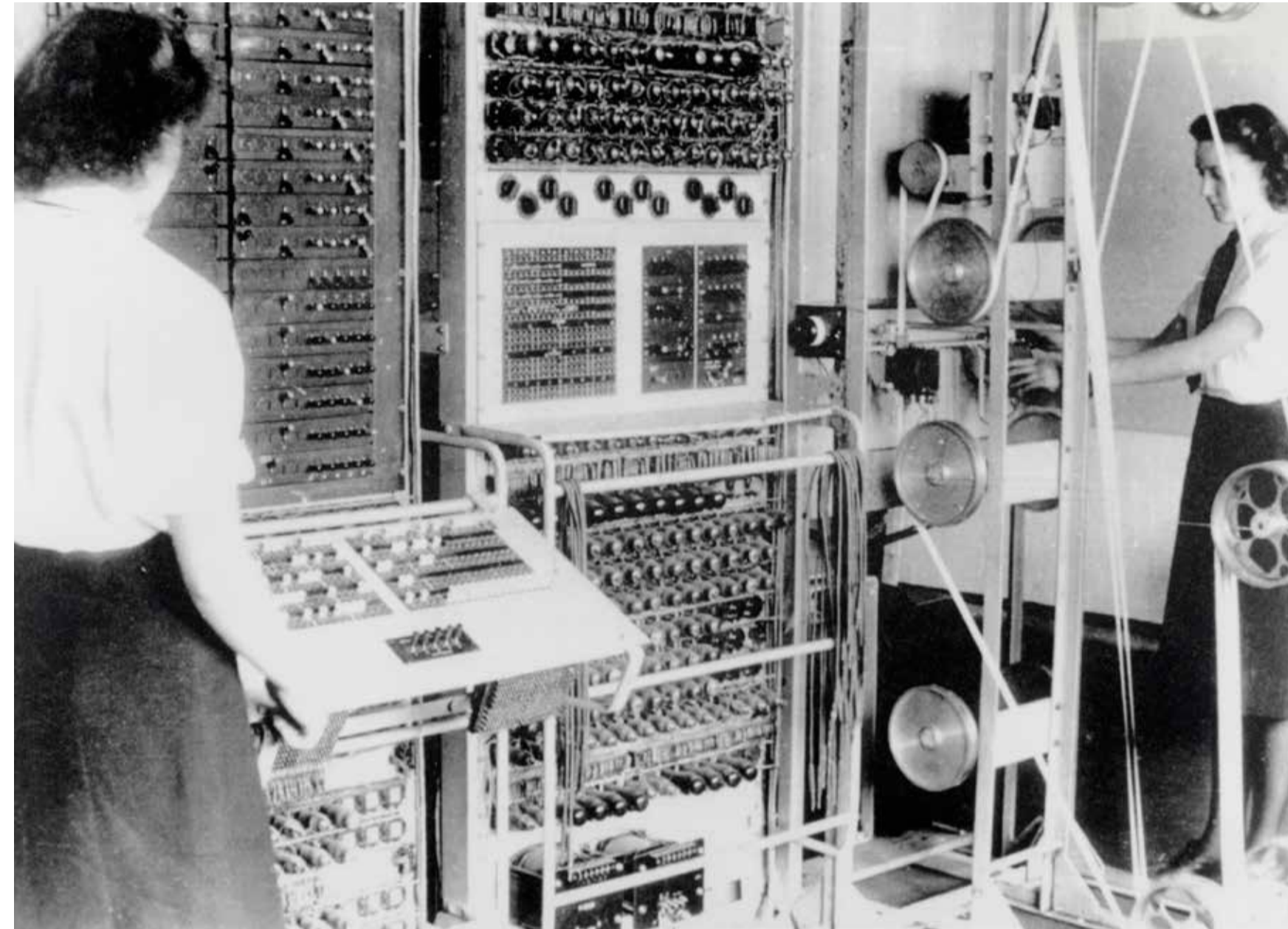
Let op! De periode waarin gestemd kan worden is vier dagen!

De verkiezingen gaan volledig via het internet. Om te kunnen stemmen dient u gebruik te maken van uw ULCN account. Vanaf 22 april 2024 (7.00 uur) kunt u met dit account inloggen op de verkiezingsapplicatie. U kunt tot uiterlijk 25 april 2024 (16.00 uur) uw stem uitbrengen. Stemmen kan vanaf elk device met internetaansluiting.

6. STEM BUREAUS

De verkiezingen worden georganiseerd door verschillende stembureaus, zie www.universiteitleiden.nl/verkiezingen. Voor verdere inlichtingen kunt u zich richten tot het Centraal Stembureau.

De computer die alle codes kraakt

De Colossus-computer kraakte Duitse codes tijdens de Tweede Wereldoorlog (links) en de Quantum System One quantumcomputer van IBM

Hoe veilig is onze digitale infrastructuur als de eerste quantumcomputer straks een feit is? 'Als bedrijven nu de overstap niet maken, zijn we over een aantal jaar heel kwetsbaar voor online aanvallen.'

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAN

Een quantumcomputer kan ingewikkelde berekeningen binnen een paar minuten oplossen waar normale computers miljarden jaren over zouden doen', zegt promovendus Jelle Don. 'Momenteel is er een race tussen onder andere Google, Microsoft, IBM en Amazon om de eerste te maken.' Niemand kan zeggen hoe lang het nog duurt voor de eerste bruikbare 'supercomputer' verschijnt, maar dat die er komt staat volgens Don vast. 'Het duurt zeker nog vijf jaar, misschien zelfs tien of twintig jaar. Het kan heel snel gaan. In de jaren '50 waren computers ook enorme onpraktische kasten die inmiddels in je broekzak passen. Een ding is zeker: als de quantumcomputer er eenmaal is, kan die alle netwerken die bestaan kraken.' Het is kortom de grootste bedreiging voor de bescherming van al onze online gegevens.

Tegelijkertijd worden de verwachtingen over de goede dingen die quantumcomputers allemaal zouden kunnen verrichten 'opgeblazen', vindt de promovendus. 'Het is een heel specifiek soort rekenprobleem dat ze kunnen oplossen en het wordt overdreven waarop je dat kunt toepassen.' Zo claimen instanties bijvoorbeeld dat het klimaatprobleem opgelost zou kunnen worden met de quantumcomputer.

Veel positieve toepassingen zijn nog niet bewezen. 'Je kunt wel chemische processen beter begrijpen', noemt Don als mogelijk voordeel. 'Je

zou daar nieuwe materialen en betere, persoonlijke medicijnen mee kunnen ontwikkelen. Maar het idee dat alles waar we nu computers voor gebruiken in een keer sneller zou gaan, is simpelweg niet waar. Van negatieve toepassingen is het wel al duidelijk dat de quantumcomputer dat kan. Kwaadwillenden zouden nu al jouw kabel kunnen aftappen en je communicatie onderscheppen. Als die informatie goed versleuteld is, kunnen ze er nu nog niets mee. Maar ze kunnen die data nu wel al verzamelen en wachten tot de quantumcomputer er over twintig jaar is en alsnog kraken wat je verzonden hebt. Voor data die over twintig jaar nog steeds gevoelig is, zoals bijvoorbeeld militaire geheimen of informatie over nucleaire programma's, kan dat een enorm probleem zijn. 'Als quantumcomputers digitale handtekeningen kunnen vervalsen, kunnen kwaadwillenden zich bijvoorbeeld voordoen als de website van de bank. Als een gebruiker die wil inloggen onbewust op een verkeerde website terechtkomt en zijn gegevens invoert, kunnen die gestolen worden. Zo kunnen criminelen achter wachtwoorden komen. Als mensen jouw gegevens stelen, kunnen ze zich als jou voordoen. Op persoonlijk vlak zou identiteitsfraude veel impact kunnen hebben. Momenteel wordt onze digitale online interactie met overheidsinstanties, bedrijven en andere organisaties versleuteld via *public key* cryptografie, te herkennen aan het slotje aan de linkerkant in de adresbalk van webbrowsers. Wanneer

je het slotje ziet, weet je dat je veilig kunt surfen. Post-quantumcryptografie is ook een manier om onze digitale infrastructuur te versleutelen, maar gebaseerd op een heel ander soort rekenprobleem. 'Het is nu nog moeilijk om te zeggen of een quantumcomputer dat soort problemen in de toekomst kan kraken of niet. Tot op heden is het nog niet gelukt om daarvoor een kwantumalgoritme te bedenken. Dat geeft vertrouwen.' Een overheidsorgaan in de Verenigde Staten startte in 2016 een internationale competitie om aan post-quantumcryptografie te werken. Onderzoekers van over de hele wereld zonden hun beste ideeën in: het leidde tot ruim tachtig codes, waarvan er nog vier over zijn. 'Allerlei wetenschappers hebben geprobeerd die inzendingen te kraken en nu worden de vier overgebleven algoritmen geperfectioneerd. Dit is een spannende tijd, want in de komende maanden moeten ze gereed zijn voor gebruik.' Het is niet zo dat alle inzendingen onveilig bleken te zijn, maar volgens de promovendus zijn er grote verschillen in hoe efficiënt de algoritmen zijn. 'De methoden van versleuteling door post-quantumcryptografie zijn gebaseerd op een bepaald soort rekenprobleem. Om te bewijzen dat een systeem veilig is, moet je eerst bewijzen dat het kraken ervan net zo lastig is als het oplossen van een praktisch onmogelijk rekenprobleem.' Wat Don voor zijn proefschrift heeft gedaan, is zorgen dat er minder facetten nodig zijn om te bewijzen dat een post-quantumalgoritme vei-

lig is. 'Daardoor hebben we minder data nodig om te communiceren en minder data betekent ook een lager energieverbruik. Dat maakt post-quantumcryptografie een stuk duurzamer. Per bericht gebruik je een mini-hoeveelheid minder data, maar wereldwijd worden miljarden berichten verstuurd. Bij elkaar opgeteld is dat toch heel wat. Al die postkwantumalgoritmen zijn nog altijd zwaarder dan wat we nu gebruiken, maar dankzij mijn onderzoek zijn ze toch een stukje lichter.' Het is 'avontuurlijk om aan problemen te werken die nog niemand anders heeft opgelost', zegt hij. 'Je breekt maandenlang je hoofd erover. Soms ging ik zo op in een probleem dat ik er de hele nacht over droomde. Maar als je dan opeens de oplossing ziet, heb je echt een gevoel van euforie. Ik ben heel trots op wat we nu voor elkaar hebben gekregen.' Uiteindelijk heeft de promovendus met zijn onderzoek één cruciale boodschap: stap nu al over op post-quantumcryptografie. 'Dat is met name belangrijk voor bedrijven die met informatie werken die over zoveel jaar nog steeds gevoelig is. Als bedrijven nu de overstap niet maken, zijn we over een aantal jaar heel kwetsbaar voor online aanvallen. In cryptografie blijft het altijd een kat-en-muisspel tussen de aanvallers en de verdedigers. We moeten daarom altijd vooruit blijven kijken naar de toekomst en je kunt beter vroeg dan te laat beginnen met verdedigen. Je moet je voorbereiden, want de quantumcomputer zit eraan te komen.'

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van €4,500 te boven gaan

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerkbegeleiding** op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord, basisonderwijs**, 2 leerlingen. Taal en rekenen. **Voortgezet onderwijs:** *Natuur- en scheikunde 3 vmbo t.t. *Taal (verslag schrijven), rekenen, mbo beveiliging, tweede jaar. **Leiden-Zuid**, *4 leerlingen basisonderwijs, groep 4, 5 en 6. Woordenschat, lezen. *Ook hulp gevraagd bij organisatie van de bijles, één of twee middagen per week. Onderwijswinkel Arubapad 2 (Het Gebouw), ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hdekoomen@ow-leiden.nl.

Cursussen Beeldhouwen en Boetseren in Leiden. Zie het actuele aanbod op www.jeroenspijker.nl/ Sculpture and modeling courses in Leiden. **Studenten krijgen 50 euro korting.** See www.jeroenspijker.nl for the current offer.

Zaterdag 3 februari tussen 16.00 en 17.30 uur **Kamervragen** over de impact van het **Israëliësch-Palestijns** conflict in Nederland. Eén persoonlijk gesprek met de Leidse historici **Nadia Bouras** en **Sara Polak** in de Hooglandse Kamer, Hooglandse Kerkgracht 58 in Leiden. Toegang gratis. Ga voor meer informatie naar: www.hooglandsekamer.nl.

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi- commerciële instanties. De prijs voor een Maretje-extra is €23,- incl. btw voor elke vijftiendertig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet b.v., Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem, [+31 (0)23-5714745, info@bureauvanvliet.com

COLOFON

Mare: Rapenburg 38, 2311 EX Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071-527 7272
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl
Website mareonline.nl
Twitter @weekbladmare
Mastodon @weekbladmare@mastodon.online
Bluesky @mareonline.nl
Instagram @weekbladmare
Facebook: Leids Universitair Weekblad Mare
De redactie is op vrijdag gesloten.
Opplage circa 5.000

Hoofredactie: Frank Provoost
frank.provoost@mare.leidenuniv.nl

Redactie: Vincent Bongers
vbongers@mare.leidenuniv.nl
Marciëlle van der Kraan
m.van.der.kraan@mare.leidenuniv.nl
Sebastiaan van Loosbroek
s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl
Mark Reid
m.a.reid@mare.leidenuniv.nl
Else van der Steeg
e.h.van.der.steeg@mare.leidenuniv.nl
Pol Koozman (stagiair)

Medewerkers: Romy van den Akker | Emiel Beinema | Lente van den Berg | Remco Breuker | Josette Daemen | Lorenzo Gerritsen | Omar Ghaly | Olaf Leeuwis | Maia de Quay

Art direction en vormgeving:
Marcel van den Berg, joostmarcellis.nl

Fotografie: Taco van der Eb | Marc de Haan

Illustraties: Bas van der Schot | Bandirah | Silas.nl

Drukwerk: Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk

Advertenties: Bureau van Vliet b.v.
Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem | Telefoon 023-571 47 45 | E-mail sales@bureauvanvliet.com
<https://bureauvanvliet.com/advertentie/Weekblad>

Redactieraad: Kutsal Yesilkagit (voorzitter) | Frank Israel (vice-voorzitter) | Alexander Pleijter (secretaris) | Willem van der Does | Annemarie Drahmann | Nour Eldin Emara | Rosanne Hertzberger | Zoë van Litsenburg | Frank Rensen | Marten Jesse Pot | Hermelijn Smits

Ode aan de hysterie

Ze vallen op foute mannen, zijn hysterisch en willen allemaal kinderen. In de voorstelling *Wildbloei* wil actrice Valentina Tóth clichés over vrouwen zowel omarmen als omdraaien. ‘Ik ga ook heel hoog en lief praten om iets gedaan te krijgen.’

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAN

Op de toneelschool werd Valentina Tóth regelmatig 'hysterisch' genoemd, omdat zij de neiging heeft personages nogal groot te spelen. ‘Het is leuk om soms te ver te gaan. “Ze speelt goed, maar soms wel hysterisch”, werd er over mij gezegd. Ik wilde al heel lang een eigen voorstelling maken en toen dacht ik: nu kunnen jullie het krijgen ook! Daarom werd *Wildbloei* een ode aan de hysterische vrouw.’ Tóth noemt de hysterie een 'dankbare paraplu'. ‘Het geeft de ruimte om heel domme scènes met humor te spelen, maar ook om het over dingen te hebben die me echt aan het hart gaan. Ik haal mijn inspiratie uit de binnenwereld en de buitenwereld. Soms schrijf ik heel persoonlijke scènes, maar dingen die ik lees in de krant inspireren me ook.’

Zo bespreekt ze in de voorstelling ook de toeslagenaffaire en grensoverschrijdend gedrag. ‘Er is een rapport uitgekomen over de kinderen die slachtoffer zijn geworden van de toeslagenaffaire en daarin stonden echt ongelooflijke verhalen. Bijvoorbeeld van een meisje wier ouders geen geld meer hadden voor de orthodontist en daardoor had zij met een nijptang haar beugel van haar tanden verwijderd. Dat maakte me woest. Maar dat geldt ook voor Johan Derksen die een kaars in een vrouw zou hebben gestopt. Dat choqueeerde me en maakte me zo kwaad, daar heb ik een lied over gemaakt.’

In *Wildbloei* voert Tóth, die in 2022 het Amsterdams Kleinkunst Festival won, zeven verschillende personages op. ‘Het is niet allemaal maatschappelijk betrokken; ik speel ook gewoon grappige, domme personages. Het zijn facetten van mezelf. Ik vind het heerlijk om een personage neer te zetten waar mensen om kunnen lachen.’

Naast comedy bevat deze *onewomanshow* musicalnummers, theater, klassieke muziek, kleinkunst en opera. ‘Ik heb een achtergrond als klassiek pianiste. Dat vond ik heel kut. Op de toneelschool ontdekte ik dat ik een stem heb die best hoog kan. Ik ben echt een sopraan. Als ik opera zing klinkt het al best snel oké.’ Soms zingt de Friese actrice opzettelijk *niet* als personage, maar als zichzelf. ‘Het lijkt me leuk als die niet goed van elkaar te onderscheiden zijn, dat mensen denken: was dit nu een personage, of was ze dit nu zelf?’

In haar voorstelling probeert ze te spelen met de clichés over vrouwen in de maatschappij. ‘Er zijn zoveel clichés waar ik me aan kan storen. Bijvoorbeeld dat alle vrouwen kinderen willen, of alleen maar op de verkeerde mannen vallen. Ik vind het heel vervelend dat vrouwen in de kunst worden

weggezet als hysterisch, zodra ze emotie tonen.’ Tóth wil die clichés zowel omarmen als omdraaien. ‘Ik speel een femme fatale uit een Spaanse telenovella die heel zwoel praat en altijd de perfecte vrouw moet zijn, maar dan laat ik haar uiteindelijk haar hele gezin uitmoorden. Of een personage dat veel mensen irritant zullen vinden: een vrouw die heel druk en extravagant is. Dan laat ik haar een heel grof lied zingen. Slecht gezongen, zoals vaker bij vrouwen die theater willen doen op latere leeftijd.’ Toch herkent de theatermaker zichzelf wel in sommige stereotypen. ‘Ik parodieer k3 waarin ik een personage speel dat bijna meisesachtig praat. Ik kan zelf ook wel in dat personage vervallen en heel hoog en lief praten als ik iets gedaan wil krijgen. Soms voldoe ik ook aan die clichés.’

Ze verwerkt ook heel persoonlijke scènes in haar verhaal. ‘Ik heb een stuk over *body positivity*. Ik ben - net als zoveel vrouwen - zo onzeker over mijn lichaam, terwijl het best een normaal lichaam is. Soms zie ik mezelf op beeld en denk ik: misschien moet ik twee weken even niets eten. Ik wil ook beantwoorden aan het schoonheidsideaal voor vrouwen, ook al ben ik het er rationeel niet mee eens.’ De grens tussen wel en niet te veel blootgeven is soms lastig. ‘Ik wil niet meteen mijn hele privéleven op tafel leggen, maar ik wil wel dat mensen voelen dat er een persoon achter het verhaal zit. Sommige zinnen schrijf ik recht uit mijn hart en sommige zinnen schrijf ik erbij omdat het rijmt. Maar ik kan die balans pas echt vinden door dingen uit te proberen voor verschillende publieken.’

Daarbij merkt ze dat het cliché van stad versus platteland wel degelijk klopt. ‘Mensen in de steden reageren veel meer dan de mensen in dorps theaters. Soms denk ik: horen jullie me wel? Na afloop krijg ik soms een staande ovatie, maar dan heb ik echt niet gemerkt dat ze het leuk vonden. Het publiek is over het algemeen wel een eerlijke graadmeter om te zien of iets werkt of niet.’ Daarom spreekt Tóth na afloop ook graag met mensen uit het publiek. ‘Maar ik heb al zulke rare dingen meegemaakt dat ik er niet altijd energie voor heb. Vooral oude mensen vergeten soms dat je mens bent. Een oude man zei na afloop heel vies: “Leuke voorstelling en je hebt ook zo’n lekkere kont”. Een andere man van 81 jaar zei dat ik een schande was voor het cabaret, omdat ik een lied zong over menstruatie. Dat vond hij walgelijk.’

Valentina Tóth, *Wildbloei*, Theater Ins Blau, donderdag 1 februari, €18,50

‘Ik dacht: nu kunnen jullie het krijgen ook’

‘Dat gooien is niet alleen voor de show’

DOOR EMIEL BEINEMA
FOTO MARC DE HAAN

Om maar meteen met de deur in huis te vallen: is het ‘friet’ of ‘patat’?

‘Wij zijn wel echt een frietwinkel. Maar we maken er graag een wedstrijdje van: we hebben twee foienpotjes bij de kassa staan, eentje voor “friet” en eentje voor “patat”. Soms laten we patat iets voller om te kijken of hij wordt ingehaald. Volgens mij is de algemene mening wel dat het “friet” is en daar ben ik het mee eens.’

En wat houdt jouw werk in?

‘Ik bak de lekkerste frieten van Leiden: biologisch en vers gesneden. Dat begint bij de aardappelen, die ik met de machine snijd en twee keer bak. Dan gooi ik ze

door de lucht, zout eroverheen en gaat er natuurlijk een sausje bij.

‘Dat gooien is niet alleen voor de show. Daardoor gaat de olie eraf en wordt de friet knapperiger. Tussen de twee keer bakken lekken ze ook al een beetje uit. Minstens een kwartiertje, maar hoe langer ze liggen, hoe beter de friet. Dus meestal bereid ik aan het begin van de dag een hele voorraad voor.’

Verveel je je nooit hier?

‘Het verschilt heel erg per week. Je ontkomt er niet aan dat het in de regenachtige wintermaanden wat minder is, maar er is bijna altijd wel iemand in de zaak. En er zijn ook klusjes voor als er

even geen klanten zijn; sauzen bijvullen, vuilnis wegbrengen, afwassen. Dat moet ook allemaal gebeuren.

‘Op andere momenten staan de klanten juist in de rij. We gaan om half twaalf open, maar ik heb weleens gehad dat ze om tien over elf al voor de winkel stonden. Dan open ik zo snel mogelijk, maar als de frituur nog niet warm is, kan ik weinig voor ze betekenen.’

Worden klanten hangry als het te lang duurt?

‘Een enkele keer zit er een klant tussen die wat minder geduldig is. Soms is de rij lang en ik heb maar twee handen. Ik werk natuurlijk zo snel als ik kan, maar er is een grens. De frieten moeten wel gebakken worden. Als ze de zak eenmaal in hun handen hebben en het eerste frietje proeven, is het gelukkig vaak weer goed.’

Kom je in dit werk gekke situaties tegen?

‘Er vliegen soms meeuwen de winkel in. Met een hete frituurpan kan dat best gevaarlijk worden. De eerste keer wist ik niet wat me overkwam en mijn collega had het ook nog nooit meegemaakt. We probeerden ze voorzichtig naar de deur te begeleiden, maar daar hebben we wel twintig minuten over gedaan.

‘Andere trouwe klanten zijn twee eenden: een bruine en een witte. Die komen op de grond gevallen frietjes oprapen. Die weten een stuk beter dat ze rustig op hun beurt moeten wachten.’

COLUMN | MAIA DE QUAY

Wat nou quarter life crisis? Ouder worden is juist fijn!

De dag waarop ik dit schrijf, is tevens de dag waarop ik 25 jaar oud ben geworden. Naast het fabriceren van een column staat mijn dag daarom in het teken van gebak eten, een cadeau (of twee) uitpakken en berichten ontvangen waarin mensen me feliciteren met de zojuist aangedane kwarteeuw.

Hoewel weinig hierin verschilt van andere verjaarmomenten is er één belangrijke nieuwigheid, namelijk dat iedereen maar blijft herhalen dat ik nu ‘ECHT RICHTING DE DERTIG’ ga. Zelf heb ik nooit zoveel ‘last’ van de veranderende

getallen. Sterker nog, het enige moment dat ik me kan herinneren dat het veranderen van mijn leeftijd me echt iets deed, was de dag dat ik 10 werd en mijn vader zei dat mijn leeftijd ‘nu nooit meer een enkel getal zal zijn’.

Dát was pas erg. Maar voor mijn vrienden en familie blijkt het verstrijken van de tijd dus wel een *hot topic*. Zo ben ik vandaag al meermaals herinnerd aan de *quarter life crisis* die vanaf nu in werking zal treden en het feit dat ik onontkomelijk het gebied van samenwonen, trouwen en kinderen intrek.

Zelfs de huidtherapeut (waar ik was voor een litteken, niét voor babybotox - beloofd) vertelde me dat je lichaam vanaf je 25e stopt met de aanmaak van collageen en elastine. Lekker dan.

Maar goed, voor mij is dus 25 (of ‘BIJNA DERTIG!’) worden, wat collageen verliezen en het risico lopen om ooit (ooit!!! ooit!) een wat burgerlijker bestaan te gaan leven het

probleem niet zo. ‘Ouder worden’ (lees: bestaan na je 21e verjaardag) blijkt tot nu toe gewoon best fijn. Dingen vallen meer op hun plek, ik maak me niet meer de hele tijd druk over kleine en onbelangrijke dingen en ik kan me in algemene zin meer bezighouden met zaken die ik leuk en belangrijk vind.

In de categorie ‘volwassen worden’ heb ik bovendien waardering gekregen voor het maken van wandelingen (!), de connectie tussen gezond eten en mijn mentale gesteldheid aan den lijve ondervonden (in die zin dat ik heb gemerkt dat drie keer per week pasta groen eten je geen leuker mens maakt) en eindelijk geleerd wat men nou écht bedoelt met ‘uitwaaien’.

Nu ik erover nadenk is er slechts één ding moeilijk en vervelend aan 25 worden: het feit dat de tijdsperiode waarin ik Leonardo DiCaprio kan daten steeds kleiner wordt. Vanaf vandaag heb ik namelijk nog slechts 365 dagen (schrikkeljaar!) de tijd om in zijn rolodex met *20 somethings* te belanden. Zo gaat die race tegen de klok toch nog van start vandaag.

Maia de Quay studeert rechten

‘De enige verjaardag die me echt iets deed, was de dag dat ik tien werd’